

Abstrakt

Problém: Specifická vývojová porucha motorické funkce postihuje až každého dvanáctého člověka. Prevalence poruchy DCD ani její diagnostika není zcela jednotná. Podle některých autorů se i vzhledem k náročnosti stávajících testů a testových baterií stále hledá tzv. „zlatý standard“ při diagnostice DCD, který by co nejefektivněji diagnostikoval jeho výskyt. V Kanadě vznikla standardizovaná screeningová metoda DCDQ (Developmental Coordination Disorder Questionnaire), která slouží jako pomocný diagnostický nástroj, jenž pomáhá při odhalení DCD u dětí. Jedná se o explorativní metodu, která technikou dotazníku určeného primárně rodičům a učitelům dětí, pomáhá určit výskyt této poruchy. Studie zdůrazňují důležitost včasné identifikace dětí s vývojovou koordinační poruchou (DCD), nejen jako prevence sekundárních akademických, emocionálních a sociálních projevů této poruchy. Dotazník umožňuje screeningově selektovat děti s motorickými obtížemi a v českém prostředí není takový validovaný nástroj. Neznáme kvalitu nástroje DCDQ pro české prostředí a zda by indikátory a následně i struktura nástroje fungovaly stejně jako v zahraničí, což je cílem této studie. Pro práci byl vybrán věkový interval 6–10 let, který zahrnuje kritické období dítěte při vstupu do školy a mladšího školního věku.

Cíl: Cílem práce byl mezikulturní převod kanadského dotazníku Developmental Coordination Disorder Questionnaire pro děti ve věku 6–10 let do nově vzniklé české verze uvedeného instrumentu a ověření jeho validity.

Metody: Pilotní studie se účastnilo 25 biligvních rodičů a expertů. Hlavní vzorek byl složen z 850 rodičů dětí ve věku 6–10 let (průměrný věk = 7,8, SD = 0,8). Věkový interval 6–10 let, byl vybrán zaměrně proto, že zahrnuje kritické období dítěte při vstupu do školy a mladšího školního věku. K mezikulturnímu převodu do českého prostředí byl na základě metody zpětného překladu použit kanadský dotazník DCDQ, psaný v angličtině, který je nejlépe hodnoceným rodičovským dotazníkem k identifikaci DCD u dětí ve věku od 5 do 15 let. Obsahová validita byla definována pomocí indexu obsahové validity CVR. Konstruktová validita i vhodnost navržené struktury DCDQ byla zjištěna konfirmatorní faktorovou analýzou a užitím vybraných indexů fitu modelu (CFI, TLI, RMSEA). Generická reliabilita DCDQ byla aproximována pomocí McDonaldova koeficientu omega. Data byla zpracována v softwaru M-plus, který je přímo určen analýzám struktur latentních proměnných.

Výsledky: Byl vypočítán index obsahové validity. Jednotlivé položky dotazníku se pohybovaly v rozmezí 0,6 až 1,0. Kritické hodnoty byly zaznamenány u položek 14, 15, které jsou formulovány ve dvojnásobném záporu. Po úpravách vyplnila další skupina 15 bilingvních rodičů a odborníků původní a upravený dotazník. Výsledky CVR₂ ukazují, že upravená verze dosahuje lepších výsledků a vykazuje obsahovou a sémantickou stabilitu. Výsledky konfirmatorní faktorové analýzy české verze dotazníku potvrdilo tři faktory, indexy fitu CFI 0,93, TLI 0,91, RMSEA 0,08 a nevýznamně odlišné faktorové zátěže jednotlivých indikátorů jako originální dotazník. Jde o faktory „Jemná motorika“, „Koordinace pohybu“ a „Obecná koordinace“. Generická reliabilita jednotlivých faktorů se pohybovala v rozmezí McDonald $\omega = 0,83 - 0,88$. Faktorové zátěže k jednotlivým indikátorům se pohybovaly v rozmezí 0,62 – 0,85 u originálního dotazníku a 0,61 – 0,80 u české verze dotazníku. Jako problematická se ve struktuře dotazníku ukázala položka č. 6 u níž se nepotvrdila její dominance pro žádný z faktorů. Domníváme se tedy, že tato položka sice v žádném z faktorů nedominuje, ale je podmíněna pro všechny tři faktory. Z psychometrického hlediska se DCDQ ukázal jako validní nástroj pro odhalení možné přítomnosti DCD, a jeví se tedy dle výsledků naší studie jako ekonomicky i časově přijatelnější než složité motorické testy.

Závěr: Tento diagnostický nástroj by mohl být v budoucnu použit jako screening, který vyloučí děti ve věku 6 – 10 let, pro které další motorické testování není potřeba a tím může značně ulehčit celému procesu motorického testování. Studie však nezahrnovala děti ve věku 11 – 15 let, jak je tomu v originální verzi kanadského dotazníku.

Klíčová slova: vývojová porucha koordinace, vývojová porucha motorické funkce, dyspraxie, dotazník, DCD, nemotorné dítě, validita, trans-kulturní překlad, mezikulturní převod dotazníku, DCDQ, developmental coordination disorder